

Žmonių, turinčių klausos sutrikimų, atpažinimas

Diana Kuprijaškinienė

Sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistų kompetencijų centras

Klausos problemų gali turėti įvairaus amžiaus žmonės, dažniausiai jos vargina vyresnius. Vaiko klausa turi įtakos kalbos vystymuisi ir jo elgesiui. Vaikai, turintys klausos sutrikimų problemų, elgiasi triukšmingai, nereaguoja kviečiami vardu, nuolat perklausia, kas buvo sakoma. Kai nežinoma, kad vaikas turi klausos sutrikimą, jo elgesį gali lydėti greitas susierzinimas. Vyresniojo amžiaus asmuo, turintis klausos problemų, vengia būti gausiame žmonių susibūrimuose, dažnai būna nekalbus. Tokie žmonės elgiasi lyg norėdami nuslėpti, kad nepigirdi, nes sunkiai supranta pašnekovų kalbą, priekaištauja, kad kiti neaiškiai šneka. Namiškiai vis dažniau jų prašo pritildyti radiją ar televizorių.

Daugelis žmonių patys nesuvokia, kad jų klausa pablogėjusi, nes silpimo simptomai pasireiškia iš lėto, palengva ir jie yra difuziniai. Tipiškas susilpnėjusios klausos ženklas – žmogus suka geriau girdinčią ausį į garso šaltinį, perklausia pašnekovo. Kita įprasta reakcija – automatiškas telefono ragelio pridėjimas vis prie tos pačios ausies, kuria geriau girdi. Vėliau žmogus dėl klausos problemų ima trauktis iš aktyvios socialinės veiklos ir vengia dalyvauti pokalbiuose. Todėl keičiasi ir žmogaus elgesys. Kai žmogus negirdi, jis gali neteisingai suprasti, kas sakoma. Tuomet lengvai susiformuoja klaidingas požiūris ir supratimas, kuris pagrįstas nepasitikėjimu.

Socialinis atsitraukimas yra įprastas žmonėms su giliu klausos sutrikimu. Juos dažnai lydi vienišumo ir izoliacijos jausmas. Daugelis patiria baimę ir jaučiasi atstumti, negerbiami. Klausos sutrikimas veikia ir žmogaus savigarbą, nes jis bijo apsikvilti žinodamas, jog gali neteisingai išgirsti ir suprasti situaciją. Taip klausos negalia gali sukelti vidinį nesaugumo jausmą tiek vaikui, tiek suaugusiajam.

Dėl nusilpusios klausos gali pasikeisti žmogaus kalba, nes klausa valdo ir kalbėjimo stiprumą, ir žodžių tarimo aiškumą. Kalbos pasikeitimas priklauso nuo to, kokiame amžiuje pažeidžiama klausa, kaip, kiek ji susilpnėja. Suaugusių žmonių kalbinė artikuliacija dažniausiai lieka nepakitusi.

Labai svarbu klausos sutrikimą pastebėti naujagimiams, kūdikiams, vaikams. Įgimtas arba ankstyvame amžiuje įgytas klausos pažeidimas sutrikdo vaiko kalbos, emocinę bei intelektualinę raidą. Šie vaikai negali kaupti garsinės informacijos iš aplinkos, jie neatkartoja kalbos garsų. Kalba – tai viena pagrindinių vaiko lavėjimo ir tobulėjimo sąlygų. Jis girdėdamas ir suprasedamas kalbą, gali pažinti reiškinius ir daiktus, juos analizuoti. Šiems vaikams sunku aktyviai dalyvauti pamokose, sunkiau mokytis užsienio kalbų, dažniau daro rašybos klaidų, nes jiems sunku perprasti raidžių garsinius niuansus. Naujagimiai nuo pirmųjų gyvenimo dienų girdi ir reaguoja į stiprius aplinkos garsus, bet dėl dar nesubrendusių procesų centrinėje nervų sistemoje jų nervinai impulsai sklinda netolygiai ir lėčiau. Nuo ketvirtos gyvenimo savaitės jie jau girdi daugiau aplinkos garsų, reaguoja į stiprų, aukštą garsą. Kūdikiui augant reakcija į garsą gerėja. Nuo trijų mėnesių amžiaus kūdikis reaguoja į kalbos garsus, sakomą vardą. Kūdikiui, kuris negauna garsinės stimuliacijos iš aplinkos, nesivysto kalbos ir klausos centrų funkcija, ilgai, nepritaikius klausos reabilitacijos priemonių, šį gebėjimą jie praras. Dėl sutrikusio girdėjimo vaiko artikuliacinis aparatas nestimuliuojamas aplinkos garsų, todėl jis ir nesivysto. Suaugusiesiems, kuriems klausos sutrikimas atsirado ne kūdikystėje ar vaikystėje ir kurie turi susiformavusią klausos ir kalbos centrų funkciją, klausos sutrikimo reabilitacija yra lengvesnė negu kūdikiams ar vaikams.

Natūralus klausos silpimas daugeliui žmonių prasideda nuo 50 metų amžiaus. Normalu, jei klausos silpnėjimas vyksta po 10 dB, kas žmogaus amžiaus dešimtmetį. Pirmiausia pastebima, kad silpniau girdimi aukšto dažnio garsai – šiurenimas, šnabždesys. Nors šnekamąją kalbą daugiausia sudaro vidutinio dažnio garsai, kalbos

aiškumui yra svarbi visa garsų paletė. Kai vienus garsus girdime geriau, kitus prasčiau, nepavyksta atkurti ir suprasti žodžių prasmės. Senatvinis klausos sutrikimas, teigiama, būdingas 10 proc. gyventojų. Iki 70 metų amžiaus klausos sutrikimo pokyčiai dažnai būna nepastebimi, jeigu žmogus nepatyrė klausą žalojančio poveikio. Vėliau klausos sutrikimas vis labiau pasireiškia daugeliui vyresnio amžiaus populiacijos gyventojų, nes vis prasčiau funkcionuoja klausos nervas, smegenys nesugeba sparčiai apdoroti garsinės informacijos. Žmonės skundžiasi, kad lyg girdi garsą, bet žodžius suvokti yra sunku. O jei yra uždelsta klausos rehabilitacija, tai dažnas skundžiasi, kad girdi, ką sako, bet žodžių nesupranta.

Pastebėjus klausos sutrikimo požymių, jų nereikėtų ignoruoti ir manyti, kad savaime praeis. Būtina paskatinti ir nusiųsti žmogų pas otolaringologą. Svarbi yra ankstyva kūdikių klausos patikra ir profilaktika. Jos metu galima anksti pastebėti kūdikio klausos sutrikimą ir diagnozuoti prikurtimą bei taikyti klausos rehabilitacijos priemones, užtikrinant vaiko asmenybės raidą.

Norint laiku pastebėti klausos sutrikimus, yra svarbūs profilaktiniai klausos patikrinimai, kuriais nustatomi sutrikimai, kol jie dar nesukėlė sunkių pasekmių. Reguliariai tikrintis klausą ypač svarbu vyresniems žmonėms, dirbantiems triukšmingoje aplinkoje, jauniems žmonėms, kurie per dieną 3–4 val. ir ilgiau klausosi muzikos per ausines. Ankstyvas klausos sutrikimo nustatymas kiekvienoje amžiaus grupėje gali labai sumažinti žalingus poveikius, nes žmogui paskiriamas reikalingas gydymas ar reikalingos klausos rehabilitacijos priemonės.